

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
CLASNO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Članarina: za Zdravsko družbo (levo) 100.00
in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol
leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Clevel
\$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za ino-
stranstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Clevelo \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru. Rokopisi ne
vrnejo. Adresiranje na odgovarjajoči. Manu-
scripte will not be returned.

Neznanec na vse, kar ima stik s ljudmi:

PROSVETA

333-49 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

Datum v oglepu, na primer (May 31)
1938, poleg vsakega imena na časopisu po-
meni, da vam je s tem datumom postala
svojina. Ponovno jo prevajamo, da
vam ni ne zasluga.

138

Domač drobiž

Posetniki razstave

Chicago. — Svetovno razstavo
so ta teden obiskali: John Hor-
vat in Louis Zorc z družinama,
Cleveland, O.

Karlov umor pred sodiščem

Chicago. — Edward Veselka,
drugi češki fant, ki je tudi med
obtoženci, da je sodeloval pri u-
moru Georgeja Karla, je bil v
sredo zaslišan kot državna pri-
ča. Veselka je povedal, da mu
je obtoženec Milošič ponudil
\$500, naj ustrelji Karla, on pa
je predstavljal Milošiča svojemu
prijatelju Fessu, ki je sprejel po-
nudbo in se dogovoril glede umo-
ra. Po storjenem činu je Vesel-
ka vzel revolver in ga zagnal v
mosta Crawford ave. v odvodni
kanal.

Veselka je tudi povedal, da
se je pogovarjal z Vero Karlo-
vo ubitega, in Vera je bila zgo-
lo nestrpna. Rekla je, da bo "če-
na sama izvršila umor," če se
bodo drugi obotavljali.

V četrtek je državni tožilec
zaključil svojo evidenco proti
Johnu Milošiču in Ivanu Grileu.
Nakar dobi besedo zagovornik
štvo.

Nov grob v Minnesoti

Chisholm, Minn. — Tu je u-
mrila Uršula Bezek, roj. Pluta,
stara 64 let in doma iz Krvavč
pri Semlju v Beli Krajini. Za-
pušča moža, ki je eden prvih na-
seljencev v tem kraju in trgo-
vec, in več odraslih otrok.

Smrtina kosa v Oklahomi

Adamson, Okla. — Tu je u-
mrila Mary Cirar, stara 52 let in
doma iz Spodnjega Loga pri Li-
tiji. Zapušča moža, štiri sinove,
tri hčere in sestro, v starem kra-
ju pa mater in brata.

Član ubit v rovu

Renton, Wash. — Andrej Po-
stšek, član in tajnik društva št.
377 SNPJ, je bil 26. junija ubit
v premočnem New Black Dia-
mond. Nese je 50 funtov dima-
mita in padel, nakar je dinamič
eksploziral in ga raztrgal.

Nadprodukcije ni, pravi angle-
ški učenjak

Chicago. — "Aktualnega pre-
viška živila ne more biti, dokler
na milijone ljudi strada," je dejal
sir Daniel Hall, britski znan-
stvenik in načelnik svetovne-
ga štaba vladnega poljedelškega
departamenta, na zborovanju A-
meriške asociacije za podvige
znanosti. "Reviščina je vzrok za
nizke ponudbe, ker ljudje ne
morejo kupovati potrebščin, in
to smatrajo nekateri za nadpro-
dukcijo."

Hall je dalje rekel, da se Ve-
lika Britanija kakor Amerika
nahaja v ekonomski revoluciji
in da bo enoforsirana kooperacija
nadomestila stari ideal indivi-
dualnosti, ki je zahteval, da vla-
da drži roke proč od privatnih
industrij.

Znižana lokalna poština na dva
centa

Chicago. — Po odredbi pošt-
nega tajnika v Washingtonu se
s 1. julijem zniža lokalna pošt-
nina za pisma. Za pisma, naslo-
vljena na osebo in stranke v me-
lah domačega mesta, bo zadoš-
tala znamka za dva centa za e-
no unčo težine. Za pisma, naslo-
vljena izven mesta, ostane sta-
ra poština tri centa.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

"Prebujena" Nemčija

Eveleth, Minn. — Kljub stro-
gi cenzuri, zatrtju vsega delav-
skega časopisa in knjig najde-
lavnejših domačin in inozem-
skih pisateljev, kljub lažnivi
propagandi fašističnega tiska,
ki piše kakor gospod Hitler za-
hiteva, si vsakdo lahko predstavi
sliko, kako se godi ljudem v
Nemčiji, katero svet prišteva k
eni najkulturnejših držav na
svetu.

Pogrom proti židom, sociali-
stom, komunistom in tujcem,
oblasten program, robot, ki pre-
tepa, muči na vse načine po vo-
jaško in divjaško vsakega, kdor
ne poje kakor gospod Hitler na-
rekuje. Njegova "probuja" je
zavlekla Nemčijo v srednji vek,
ko so na grmadah mučili ljudi,
da iz njih izženo Luciferja. Ni
se treba spuščati v podrobne o-
pise o grozotah, ki jih uprizor-
ja Hitlerjevo tiranstvo. Dovolj
je, ako od daleč pogledamo za-
stale ambicije, ki jih je izvalil
Hitler iz ponosno ponižanega
nemškega naroda, poraženega v
zadnji svetovni vojni, pa ugo-
tovimo to le:

Prvič, da ima delavstvo vsega
sveta v sedanjí Nemčiji naj-
lepšo sliko, najizdatnejši dokaz,
kako kam se da večina ljudi za-
peljati, kadar sledi bankrotira-
nemu vodstvu, katero hoče po
svoji kratkovidnosti preurediti
državo, da mora biti delavstvo
trezno in resno, predno izroči
svojo zaupnico mozem, kateri ni-
majo nobenega programa, tem-
več se bore le za gole sence, da
se mora vsaki delavec potruditi
douteti poslanice voditeljev in
ugotoviti, v katero stran so o-
brnili jadra — kam pes tace
moli. Poslanice se morajo raz-
krinkati in preluknjati, kajti
najmanjša koncesija dovoljenja
podpihuje in krepi premoč vo-
ditelju in mu daje kontrolo, ka-
tero se potem težko razbije. Da
so misli še zmerom vodnice v
boljšo ali slabšo prihodnost, da
je na njih ležeče, da so nizke,
male misli kakor vinski duho-
vi kmalu izdelajo, kmalu izhu-
pe. Človek se počuti potem ka-
kor drevo brez listja, pusto in
prazno.

Delavstvo se mora truditi, da
doseže velike ideje, ne sme se ob-
iskanju zadovoljiti z malimi ide-
jami, pa akopprav so odobrene od
škofov, papežev in drugih kap-
italističnih veljakov, ker male
ideje ne zmagujejo, pa naj ei
jih bo kot listja in trave. Nizke,
male ideje so obenem samo ti-
ranstvo. Pojdimo po naši poti
in vsak dan bomo bližje cilju.
Lažnjivi blek in sij veljakov ne
bo imel več moči. Kje pa je na-
ša pot? Vsak, ki hrepeni k
njej, jo bo našel v delavskem
tisku.

"Prebujena" Nemčija, ki danes
slavi svoje zmage, se bo zresnila
in pronašla, da zmage
niso zmage, ako se zmaga na
"nizki" črti, da čeprav je za-
gnalo Hitlerjevo navdušenje val
večine, so v ozadju sile, dasi ne-
združene, da iz poslednje iskre
lahko vzplamti rešilna, odloču-
joča misel, pred katero bodo be-
žale Hitlerjeve sence. In Nem-
čija bo stopila v resnično pre-
bujenje, v katerem ne bo prostora
za Hitlerjevo demagogijo.

J. Kovacich.

Kapitalizem erkuje

Milwaukee, Wis. — Poročila
pravijo, da je londonska eko-
nomska konferenca v zastoju,
delegacija pa se zabava pri raz-
nih priredbah. Šestdeset držav
ima svoje zastopnike na konfe-
renci; namen konference je, da
se povede svet iz ekonomskega
kaosa. To se jim ne bo posreči-
lo zato, ker se vse delo vrši v
interesu mednarodnega kapita-
lizma, ki ne more nikamor, ker
je zašel na čeri zato, ker je pre-
živel svojo dobo. Sedanjí sistem
pod kapitalizmom je obsojen
smrti. Le Sovjetska unija ima
cilje delavskega značaja, le nji
gre za dobrobit vsa njegova
ljudstva. Vse ostale dežele, ma-
le in velike, pa skušajo oživet
mrtveca — kapitalizem.

Kapitalizem je erknil takrat,
ko je napovedal aplošni bankrot
po vsem svetu. Sedaj rogoviljo
le njegovi ostanki. Iz sedan-
jega kaosa pa se porodi nov dru-

žabni red, ki mora priti — si-
stem delavske uprave, svobode
in enakopravnosti za vse ljudi.
Vse to pa se vrši polagoma, sto-
pnjema. Temu se lahko reče eko-
nomska, industrijska in socialna
revolucija. Ime ni važno, važno
pa je dejstvo, da je konec kapita-
lizma in v prihodnjih par le-
tih je pričakovati velike medna-
rodne spremembe v vseh ozirih.
Izkoriščanje mas je obsojeno na
smrt. Nasledila ga bo pravičnej-
ša razdelba produkcije in distri-
bucije, ki mora priti.

Delavstvu gre bodočnost, kaj-
ti delavstvo je resnični ustvari-
telj vsega. Zato pa je treba po-
vspešiti novo, delavsko dobo.

J. U.

Rojak podlegel operaciji

Library, Pa. — Po kratki in
mučni bolezni je tukaj po opera-
ciji na želodcu preminil dolgolet-
ni član društva št. 386 SNPJ
Martin Home, star 45 let, kate-
rega pogreb se je vršil v soboto
dne 17. junija, na pokopališču
v Hackett ob veliki udeležbi čla-
nov, prijateljev in znancev.
Martin je bil zvest član štirih
društev: SNPJ, SSPZ, IZPD in
nemškega društva v W. Newto-
nu. Doma je bil iz Stare Osle-
ce nad Škofjo Loko. Zapušča
žalujoco soprogo, več sorodnikov
in prijateljev. Dolga leta bi la-
ko bil še med nami, toda neiz-
prosena zakon narave ni tega do-
pustil. Ves čas življenja je trdo
delal, sedaj se bo odpočil v hlad-
ni zemlji ameriški. Iskreno so-
žalje pokojnikov soprogi!

Narečnik.

Oglesbičanom in drugini

Chicago. — Ker ne morem
vsakemu posebej pisati, nazna-
njam vsem, da se imamo imen-
nitno na svetovni razstavi. Ro-
jaki, če vam razmere dopuščajo,
oglejte si vsaj nekaj, kajti kaj
takega ne bomo več dočakali.
Za moj okus je najbolj zanimi-
va Palača znanosti, ta je vredna
časa in denarja.

Dalje so priporočljiva vsa po-
samesna poslopja, kakor n. pr.
General Exhibits, Sinclair, Jade
Pavilion, Tokio, Rock Island,
Travels Transport, Chrysler Mo-
tor itd. Manjša poslopja so ze-
lo zanimiva, kako Czechoslova-
kia, Italia, Sweden, Japan, Chi-
na, Paris, Marrocco itd. Italija
je postavila vse mogoče na raz-
gled, samo kanonov in pušk
manjka. Med njihova starinska
mesta in razvaline so tudi nari-
sali Grotto di Postunia. To je
Postojnska jama, največji in
najlepši čudež narave, katero so
Italijani vzeli Slovincem po sve-
tovni vojni. V sredini poslopja
je narisana velika glava "veli-
kega" Mussolinija.

Vsak dan so parade in ovaci-
je posamezne dežele. Oni dan so
imeli veliko slavnost Indijanci,
potem Švedi, Čehoslovaki, Arabi
itd. Pri vsaki slavnosti po-
maga ameriško vojaštvo, da je
stvar bolj slovesna.

Dobrih 10 dni si že ogledujem
vse na okrog in morala bi 10

dni pisati, da bi popisala vse le-
pote razstave. Tisoče in tisoče
ljudi je bilo v nedeljo, 25. junija,
na zvanem "Soldier's Fieldu"
pri čehoslovanskem sokolskem iz-
letu in telovadbi. Češka banda je
igrala sokolske koračnice in po-
skočnice. Kakor bi se morje raz-
livalo, tako so se Sokoli in Soko-
lice razdelili v vrste in telovadili
tako lepo, da smo jim ploskali
brez nehanja. Jugoslovanski So-
kol je izvajal nekaj posebno le-
pega; bilo jih je samo okoli 100.

Glasba je bila tako lepa, da
je tudi najbolj mizro srce se-
grela. Eno celo leto, odkar je
moj oče, Ivan Šetinc, v Brezicah
umrl, nisem mogla biti več vesa-
la. Danes je prvi dan, da se res
od arca veselim, ko vidim toli-
ko domačega in lepega. Le spo-
mini na mlada leta so neznojni;
tudi mi smo telovadili, sedaj pa
nekateri še živimo, druge mnoge,
mnoge pa krije hladna zemlja.
Kruta usoda svetovne vojne.

Prihodnjič več.—Mrs. Theresa
Dušak, Oglesby, Ill.

Pismo iz Clevelanda

O naši "naprednosti" in "napred-
njakih"

Prijatelj Barbič je bil zadnje
čase večkrat pisмено vprašan,
kaj je z nama, da se zadnje ča-
se tako malo ali nič ne oglaš-
va. Well, vzrokov je več. Prvič
je bila naša konvencija precej
utrudljiva, kajti prebaviti je bi-
lo treba poleg pametnih tudi pre-
cejšnje kopice neumnih, kar
vzame nekaj časa. Potem je pri-
stisnila vročina, ki rada vzbudi
v človeku nagnjenje do lenarjen-
ja, do katerega ima menda vsak
človek pravico, kakor pravi ju-
nak neke Adamičeve novele. Po-
leg tega pa tudi ni pri nas nič
posebnega novega. A. D. grdo
gleda E. ter ji nedvomno na moč
privoščil izgubo unijskega znaka,
za kar dolži E. svoje prijatelje
iz vrat ameriško-slovenske "de-
mokratije", razni pikniki bolj a-
li manj uspešajo, vrh tega pa se
hitimo opravljati, da ne bi slu-
čajno imel kdo preveč "kardita"
v slučaju kakšnih volitev. In o
vsem tem skoroda res ni vredno
pisariti, zato bom šel mimo te-
ga ter se rajši polotil naše slo-
venske naprednosti in "napred-
njakov."

Slovinci, posebno ameriški, se
imamo za silno napredne ljudi,
kar vsak dan na vse mogoče na-
čine dokazujemo. Naša napred-
nost je jako pestra, vseh mogo-
čih barv, barvnih odtenkov in
sort. Nekateri ne hodimo v cer-
kev in govorimo zaničljivo o
"farjih", kar smatramo za vi-
šek naprednosti. Drugi nočemo
peti "Bože pravde" in mislimo,
da nas to dela silno napredne,
čeprav se po drugi strani zelo
zanimamo za zdravje siamskega
kralja, poroke raznih bivših kra-
ljic, "narodne dneve" ter re-
šujemo Ameriko in vesoljni svet
po receptih naših republikancev
in demokratov. Drugi spet sodi-
mo, da je višek naprednosti, če
napadamo, blatimo in zasmehu-
jemo socializem in socialiste ter
govorimo o Marxu kot o starem

—Federal Picture.

Chas. F. Pretty, bogati lesni
baron v Vancouverju, je vodja
fašistov v Kanadi. Tudi v sosed-
nji Kanadi se pojavljajo fašisti.

oslu, ki je trafil svoj čas z a-
naliziranjem kapitalizma, na-
mesto da bi bil postal uspešen
business man ter končno izdih-
nil na kupu bankovcev češčen in
spoštovan od vseh razen nema-
ništev. Sploh je ta naša napred-
nost od sile čuden nestvor, na
katerega se v slučaju potrebe
lahko sklicuje vsak slovenski
rojak, bil že republikanec ali de-
mokrat, kraljevač ali cerkven-
jak, urednik ali zastopnik naj-
bolj blufarskega metropolskega
dnevnikarja ali kak francijčan. Vaj
hočemo biti napredni in alina-
tega govoričenja o naprednosti
je toliko, da človek včasih res
ne ve, ali bi se radoval, ker smo
tako napredni, ali bi se smejal
sveti hinavčini in naivnosti, ka-
terima se tako radi damo vodi-
ti, ali bi se zjokal nad vsem
skupaj.

Vsi smo napredni. In še kako.
V cerkev ne hodimo in po social-
istih udrihamo. Po socialistih
mlatimo in v cerkev hodimo.
Simpatiziramo s socialisti in ko-
munisti, nato pa gremo vprašat
gospoda v cerkev, ali ni to mor-
da pregrešno. Na konvencijah
sprejememo brez najmanjšega u-
govora radikalne resolucije, ker
se bojimo zamere, ki bi nam u-
tegnila škodovati ob času volit-
ev glavnih odbornikov. Ogrevamo
se za unionizem ter se ponša-
mo z unijskimi znaki, pri tem
pa kupujemo obleke in neunijs-
kih prodajalnih, podpiramo ve-
rželne trgovine, nosimo neunijske
čevlje, sedimo na neunijskih sto-
lih pri neunijskih mizah in jemo
z neunijskimi žlicami v verižnih
trgovinah kupljeno hrano skuha-
na na neunijskem štedilniku iz
neunijskih skled in krožnikov
ter vse skupaj zalijemo s kapfi-
co iz neunijskih sodov, steklenic
in kozarcev. Pravimo, da so nam
delavci silno pri srcu, istočasno
pa srdito udrihamo po vsem, kar
nosi pečat zavednega delavstva.
In tako dalje, dalje, dalje.

Taka je naša naprednost. Ta-
ki so naši naprednjaki, ki jih
lahko vidiš vsak dan pri različ-
nih "barah", kjer se ponosno tr-
kajo na prsa, češ, mi, napred-
njaki, mi smo vam kampelji!
In vendar je tako lahko dokaza-
ti slehernemu izmed njih, da je
vse prej kot naprednjak. Samo
tote se jim pove:

Pravi naprednjak bo z vese-
ljem pozdravil vsako novo ide-
jo, ki pomeni korak naprej za
človeštvo in to idejo tudi skuša
razširjati, bo po svojih močeh
pomagal gibanju, ki se je začelo
v znamenju te nove ideje. Vsa-

komur, ki se zna otresti raz-
nih predsodkov in blufa, s kate-
rim vladajoči razred zastruplja
maso ter zna rabiti svoj zdra-
vi razum, pa mora biti znano, da
edino socializem lahko reši svet
gospodarskega in družabnega u-
ničanja ter nas pripelje za velik
korak bližje k tisti zlati dobi, o
kateri sanja človek, odkar se je
zavedel svoje eksistence. Iz tega
nujno sledi, da nihče izmed o-
nih, ki nasprotujejo socializmu
ter ga iz tega ali onega "razlo-
ga" odklanjajo in zametujejo,
nima pravice imenovati sebe na-
prednjaka, kajti v resnici so vsi
ti ljudje okosteneli nazadnjaki,
ki spadajo v "predpotopne" do-
be.—Tone Podgoričan.

Hladne ko

Pravila za higienično

V vročih poletnih d-
na kopel najbolj
sredstvo. Kožo očisti
ge, odpravi telesu utro-
lenobu, ohladi pretoplo
spesuje dihanje, utrip
vljanje ter utrdi ves o-
Telo postane po hladni
bolj odporno zoper v-
spremembe in se torej
Vse to pa velja samo
se kopanje vrši smot-
upoštevanjem neklih
pravil.

Pred vsem voda na-
piemrila. 18 do 20 stop-
malna za kopanje na-
otroci in bledolčni ljud-
počakajo še višjih te-
Če je voda premrzla,
preveč ohladi, zato mo-
pelj v tem primeru, k-
pri močnih valovih in
krajša. Čim hladnejša
tem bolj se mora te-
gibati, ker se ga drug-
nezdrava treslica. Pos-
ni in malokrvni ljudje
jo v mrzli vodi krepko.

Najboljše in najbo-
gibanje pri kopanju
je, ki zadeva enakom-
harmonično vse mišice
je utrjuje in krepi in-
ročiljovo tudi otrokom.
Pred kopanjem ne e-
ti preutrujeni ali pre-
lesu moramo dati po-
kopeljo časa, da se oh-
mo se počasi in šele ko-
volj pomirjeni, stopim
Mlade osebe, polne
lahko tedaj v vodo ak-
rejšje in sibišeja pa n-
vanjo počasi.

Po kopeli se moram-
drgniti z brisačo, da
spet segreje, ali pa
dalj časa na soncu, da
ši.

Lahkomiselnost pri-
je največji vzrok nesr-
mo se pred vsem pre-
Vsaka stvar se mora
mero in pravi smot-

Unija tekstilnih
v borbi za višje

Zahteva tudi nižji
Tekstilni baroni so
stili otroško delo v

Washington, D. C.
razpravo o pravilniku
su) tekstilne industrije
deralnim administrato-
podlagi novega zakon-
trolo industrijsko zastoi-
tilnih delavcev raz-
borbo za nižji maksim-
nika in višji minimum
mezde v tekstilni ind-

Ena sporna točka je
ko so jo tekstilni tova-
mi odstranili. To je o-
jo v tekstilni industriji
niki tovarnarjev so iz-
otroci pod 16. letom ne
uposljeni. Danes je u-
tekstilni industriji okoli
otrok od devetega do
ga leta starosti.

Zastopniki tovarna-
vajo 40 ur dela v ted-
nim in \$10 min-
denake mezde na jugu,
pa \$11. Thomas F.
predsednik United Tex-
ers of America, pa za-
se mora maksimalni-
35 ur v tednu, minima-
ska mezda pa zvišati
vse kraje enako. Tej
je pridružil tudi Will
predsednik Ameriške
federacije. Green je de-
vprečna mezda tekstil-
cev danes ne znaša
krog \$10.

15 milijonov za voje-
Washington, D. C.
mornariški departmen-
znani, da bo v prihod-
letih potrošil \$15.9
konstrukcijo 290 nov-
letal. Denar bo dobil
kateraga je kongres
izvajanje programa

Ali ste že naroči-
to ali Mladinski list
prijatelju ali sor-
domovino? To je
trajne vrednosti,
mal denar lahko
svojcem v domovini

—Federal Picture.

Senator Norris je dobil pero, s katerim je Roosevelt podpisal
zakon za federalno obratovanje elektrarne Muscle Shoals, Norris
se je 14 let boril za ta zakon.

...da pripisujejo nizko umr-
ljivost Londona desinficirajoč-
mu učinku katrana v londonski
megli;
...da uporabljajo v ameri-
škem poljedelstvu z uspehom no-
votip traktorjev, ki niso večji o-
stroških vozikov.
...da vzdržl odrasel, in sicer
zdrav človek lahko 65 dni brez
hrane, 5 dni brez vode, a komu
72 ur brez spanja?

Tone Seliskar:

NASEDLI BROD

Roman v treh delih

V nji je še vedno gorak odtenek tistega hrepenenja, ki potiska ženo v objem ljubljene fanta. Nežno doživlja z Justinom je še vedno v nji, in četudi se je pozneje z življenjem pehala skozi vojno vihar v mnogotera srečanja, je semtertja vendarle pomislila nanj, ki je prišel in odšel, ne da bi jo bil oskrnil. Dežurni zdravnik spi oblečen v svoji sobi. To noč ni najavljen noben transport ranjenec.

Njeni koraki po stopnicah so lahki, zdi se, kakor bi taval po oblaku.

V sobi spe. Justin sedi na postelji in jo pričakuje. Sestra, ki oskrbuje to sobano, je zavabila luči in zaprla vrata za seboj.

Po prstih stopa do vrat in jih tiho odpre. Na hodniku je svetlo in nič se ne gane. Nestrpno se ozira po stopnicah.

— Ali bo res prišla? ga reže, da prisluhne ob vsakem šumu.

V polmeti širokih stebrov jo vidi, ko prihaja. Kristina si položi prst na usta. Potem ga povede v prazno sobo zdravnika, ki ni to noč v bolnišnici.

V temi, da ju ne izda luč, tipata do postelje. Sedeta drug kraj drugega.

— Mislija sem, da te ne bom nikoli več videla, šepče Kristina.

— Da, pravi Justin in glas mu trepeče od notranje omane, ko sedi poleg te ženske.

Majhen je poleg nje. Premagan od srečanja molči. Z levico išče njeno roko.

— Nič se ni spremenilo v meni od tistega dne, mu govori in mu z drugo roko boža prste, ki oklepajo njeno dlan. Ti si šel in življenje je teklo naprej preko mene. Zdaj imaš ženo in otroka in svoj dom!

Justina zabole te besede. Močnejše stiska njeno roko in tako zvezan s to žensko, pravi tiho: — Molči, molči!

Justina žge in peče. Vznemirja in draži ga to govorjenje. Čemu to?

V navalu neukročene sile, ki jo vedno bolj vebujajo bližina žene, jo prižema nase in ji s poljubom ustavi besede.

— Kristina, dahne čez nekoliko časa, kako neizmerno te ljubim!

Ona sloni ob njem in čuti valovanje telesa, ki se naslanja nanjo. Čuti njegov vroči dih, ki jo zajema, in ko se mu roka razklene in išče po stegnu, šine vanjo mrzel val, ki se bliskoma razprostre v njeno dognanje.

Njegova roka išče, kakor iščejo vsi: Friderik Engelmann, dr. Cornell ... sto in sto drugih je tako iskalo.

Kristina se obupno trga iz objema, ki jo vse siloviteje oklepa, v nji se trga na sto in sto kosčkov, plaha je in majhna ko pišče pod silovitimi kraguljevimi krili.

Justin je omamljen od ženske. Kristina se je izgubila skozi njegove prste, ki stiskajo meso. Pod njim je ženska. Samo ženska!

Telo jo terja. Nežna misel se je razblinila in se skrila pred tem silovitejšim.

— Ali me ne ljubiš več? vzkrične Kristina in se skuša dvigniti.

Justin sope in se bori. To borjenje ga stiska, da ne čuti ranjene desnice, s kolenom ji skuša ugnati telo.

Kristina je ponižana v dno duše.

Vse lepe ure, ki jih ji je dal Justin, ji je uničil ta tuji človek in jih skuša pohoditi.

Enega samega nežnega poljuba, skromnega, si je želela; želela si, sloneti ob njem kakor deklica, ki je prvič skupaj s svojim dragim.

Za hip popusti in v njej vatane zavest borbe

na življenje in smrt.

Ali je to Justin, ki jo je dvignil tisti večer? Ki jo je zapustil sredi največje žalosti in potrtosti?

Ali je Friderik Engelmann, nikoli siti volkodlak njenega telesa?

— Dragi, je zaklicala, ljubi me!

V krčevitem poželjenju ji on krivi roko in krične napol glasno, kakor bi se davil:

— Bodi moja!

Z močnim zamahom vsega telesa se ga otrese. Zbeži na sredo sobe in zavrti stikalo. Luč brizgne po ozkem prostoru, ga slepi, da obstane kakor prikovan ob postelji.

Bleda in trepetajoča stoji pod svetilko. Njegov obraz je zaripel in spačen. Oči se mu bliskajo, kakor bi pravkar stopil iz krčme.

— Zbogom ... pravi Kristina žalostno. Pri vratih se še enkrat ozre, on pa ves besen in neutolažljivo sikne žolč iz sebe:

— Vlačuga!

Preden pritisne na kljuko, skloni ona glavo in dahne:

— Sem! Zate pa sem hranila svojo nedolžnost ...

Odpre vrata in je ni več.

Zgoraj v sobi se nasloni ob zrcalo ter sloni dolgo potrt in presunjen.

11.

Ob potoku, ki teče onkraj ceste, je nekaj starih vrb, polomljenih od otrok, ki plezajo nanje. Mačice so že na šibah, ki divje rastejo na vse strani, snega ni že nikjer več, otroci nosijo s travnika zvončke, v zraku je prijetna radost juga, ki se je razpel čez mesto.

Pomlad.

Bogdan že skuša vstajati in hoditi. Ze se prime za stol in se dvigne. Pa je še prešibek. Kmalu sede zopet in se igra. Ze kliče razločno:

— Ma-ma, ma-ma!

Po svoje govori sto reči.

Ana hodi nemirno po kuhinji.

Vsega ji je zmanjkalo. Denarja ni, kruha ni, moke ni, masti ni ...

Mlekarica ji je odpovedala mleko.

Mesar ji noče nič več dati na upanje.

Jutrnje solnce tako živo gleda skozi okno, vse je bolj mehko in nežno v tej pomladanski svetlobi. Zajeta v skrbi, ki se od dne do dne bolj kopiči, postaja vsa prepadena.

Bogo kliče iz sobe. Lačen je.

Vzame lonček in steče k materi.

Ko nasiti malčka, se zamisli v to revščino, ki jo je pričela grabiti.

Ali bi pisala Marti? Na kmetih je še vsega dovolj!

Ogleduje se okoli. Odpre omaro, v kateri je shranjeno nekaj dragocenosti: zlata očetova ura in verižica, njena zlata ura na dolgi srebrni verižici, materina zaponka z dvema opalom v srebru, očetova srebrna doza za cigare, dva prstana in uhanj.

Vzame svojo uro in uhanje ter jih poteška v roki.

Po cesti hodi življenje svojo pot. Pred trafikami stoje dolge vrste starih mož in golobradih mladeničev, ki čakajo od ranega jutra s kartami na razdelitev tobaka, pred vojnimi bolnišnicami se grejejo na soncu ranjenci in bolniki, pred konjušnico prekopujejo arabski ujetniki, močno zastrazeni, cesto, oddelek vojakov koraka z vežbe, nekje zadaj za Rožnikom se vadijo v streljanju s strojnico. Sprva zapeketa nekajkrat posamič, potem pa nepretrgoma, kakor bi ogromna žolna tolkla s kljunom ob votlo drevo.

(Dalje prihodnjik)

— Ti, ti! Utruj se, drži se, bratec, čimbolj se drži, ker drugače, prijatelj, ti odtrgam glavo ...

Nalasec je resno in glasno kriknil, ko ga je prvokrat poškrbilo pena morških valov, veselo poplaskavačo nas obeh. Nato, ko sem začel, da mu popluskam prsi in hrbet, je zamrl, brenil in zavilil močno, a valovi, eden za drugim so ga oblivali.

— Kriči, Orlovci! (Iz orlovskoga gubernija.) Kriči na vse grlo ...

Ko sem se vrnil z njim k materi, je ležala. Zopet je zaprla oči in stiskala ustnice v bolečinskih, ki so se zopet vrnila ali, ne oziraje se na to, med stokom in vzdihom, sem slišal njen umirajoči šepet:

— Daj ... daj ga ...

— Naj čaka.

— Daj ga.

In z drhtečimi, nesigurnimi rokami je odpenjala bluzo na prsih. Pomagal sem ji, da osvobodijo prsi, od narave obdarjene za dvajset dečkov, in prislonim na njeno toplo telo nemirnega Orlovca; in on je takoj razumel vse in utihnil.

— Presveta! Prečista — trepetajoč je vzdihovala mati in vrtela razkuštrano glavo z boka na bok.

In naenkrat je tiho kriknila, umolknila, nato pa zopet odprla svoje neizrekljivo lepe oči — svete oči materinske, modre, ki so gledale v sinje nebo in v njih je gorel in se skrli zahvalen, radosten smehljaj. Vzdignila je težko roko in mati je rahlo prekrizala sebe in dete ...

— Hvala ti, prečista mati božja ... oh, hvala ti ...

Oči so ji ugasnile, upale. Dolgo je molčala in komaj dihal. Naenkrat pa je rekla s sigurnim, čvrstim glasom:

— Odveži moj trak ...

Odvezal sem. Ona me je pogledala naravnost v oči in se rahlo, komaj vidno nasmehnila a rdečica ji je obila upadel obraz in znojno čelo.

— Odstrani se ...

— Nikar se ne muči ...

— No, odidi, odidi ...

Odšel sem v bližnje grmovje. Srce mi je bilo kakor utrujeno, a v prsih je tiho. Zdi se mi, da prepeva nekake znamenite ptičice in to je — skupaj z nepretrganim pljukanjem morja — ta ko lepo, da bi lahko poslušal celo leto ...

Nekje v bližini žubori potok in zdi se, kakor da dekle pripoveduje prijateljici o svojem ljubčku ...

Inad grmovja se je dvignila glava v rumenem robcu, ki je bil že zvezan kakor mora biti.

— E, sestra, podvizala si se! Poprijemajoč se z rokami za veje grmičja, je sedla, kakor pijana, brez krvi na bledem licu, z ogromnimi modrimi jamama mesto oči in nežno šepetala:

— Pogledj ... kako spi ...

Lepo je spal, ali, po mojem mišljenju nič bolje od drugih otrok. In če je bila kakšna razlika, je bila edino v tem: da je otrok ležal pod grmom, kakršer ne raste v orlovski guberniji, na kupu svetlega jesenskega listja.

— Ti, mati, moraš leči ...

— N-ne — reče odmajajoča z glavo na še oslabelem vratu. Moram se urediti in iti tja ... kako se že imenuje ...

V Očemčirju?

— Da-a! Naši so že gotovo precej vrst spredi ...

— Ali lahko greš?

— A Bogorodica? ... Pomagala mi bo ...

— E, če je že v družbi z Bogorodico — treba molčati!

Gleda mati pod grm v mali, nezadovoljni, naduti obraz, ki izliva iz oči tople žarke prijetne svetlobe, oblikuje ustnice in z lahkim gibom drsajo roke preko prsi.

— Jaz kurim, zlagam kame-nje, da postavim čajnik.

— Pogostim te, mamica, s čajem ...

— O? Pogosti me ... vse se mi je posušilo v prsih ...

— Ali so te rojaki zapustili?

— Ne ... zakaj neki? Sama sem zaostala. Napili so se, no ... in dobro, a drugače, kako bi mogla med njimi ...

Pogledala me je in z laktom zakrila obraz. Izpljunila je kri in se sramežljivo nasmehnila.

— Ali je prvi?

— Prvorojenec ... A ti ... kdo si ti?

— Nekaj, kakor človek ...

— Vidim, da si človek! Ali si oženjen?

— Nisem imel časti ...

— Lažeš ...

— Kaj?

Povesila je oči in se zamislila. — A odkod poznaš ženske skrivnosti?

Sedaj bom lagal. In sem rekel:

— Učil sem se. Študent — slišala si?

— Sem! Tudi najstarejši sin našega popa je študent. Uči se za popa.

— Glej, tudi jaz sem od teh. Torej, pojdem po vodo ...

Ženska je sklonila glavo nad sinom, poslušala, če diše. Nato je pogledala proti morju.

— Umila bi se ... ali bojim se nepoznane vode ... Kakšna je ta voda? Je alana in topla?

— Umij se v nji ... zdrava je ta voda!

— Res?

— Res! Toplejša je, nego v potoku, a tukaj so potoki ... kakor led ...

— Ti to veš ...

Dremajoč, s povešeno glavo na prsih, je mušik jahal mimo na majhnem, suhem konjiču, ki je ošpčil ušesa, nas gledal s svojimi okroglimi črnimi očmi in rezgetal. Jezdec je pokimal oprezno z glavo, pokrito s kosmato kapo, nas pogledal in zopet povesil glavo.

— Kako so ljudje tukaj odvratni in nevarni — je tiho spregovorila Orlovčanka.

Odšel sem po vodo. Po kamenju akače, prepeva curek čiste in žive vode, a v njem se veselo koplje jesenovo listje. Nenavadno. Umil sem roke, obraz, napolnil poln čajnik in gledam skozi grmovje ... Ženska nemirno gleda okrog, se plazi po zemlji, po kamenju.

— Kaj je?

Ustrašila se je, pobledela in nekaj skrila pod seboj. Domislil sem se.

— Daj sem, pokopljem ...

— Oh, dragi! Kako boš! Moralo bi biti v kopelji pod potokom ...

— Kmalu bodo tudi tukaj postavili kopališče, pomisli.

— Ti se šališ, a jaz se bojim! Lahko zver požre, a vendar treba stati zemlji ...

Obrnila se je plepašena na stran in dajajoča mi vlažen, teak zavoj, prosila tiho in sramljivo:

— Daj ... prosim te v Kristovem imenu, čim globokeje noreš ... Usmili se mojega sinčka, zakoplji čim globokeje ...

Ko sem se vrnil, sem videl: prihaja z morja, otekaajoča se in stegajoča roke pred seboj. Bluzi ji je do pasa mokra, a obraz je nekoliko zarumenel, kakor da je razsvetljen od znotraj. Pomagal sem ji, da je prišla do ognja, začudeno misleč:

— Kakšna silna moč!

Pila sva čaj z medom in ona me je tiho vprašala:

— Si pustil učenje?

— Pustil.

— Zapil si se, kaj?

— Seveda, zapil sem se, mamica ...

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta eden, dva, tri, štiri ali pet članov, iz ene družine k eni članu Prosveta stane za vse enako, za članke ali nečlane \$6.00 za eno leto. Ker pa člani še plačajo pri anketu \$1.20 za tednik, se šteje k naročnin. Torej sedaj ni varstva, reči, da je list predst. S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vaši hodi, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrž. države in Kanado \$6.00	Za Cincro in Chicago je
1 tednik in..... 4.50	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.50	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... niž	5 tednikov in.....

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročilo Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvu datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. družina.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih družin:

2)..... Čl. družina.....

3)..... Čl. družina.....

4)..... Čl. družina.....

5)..... Čl. družina.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Maksim Gorlkj—lv. Vuk:

Rojstvo človeka

(Iz spominov bosjaka.)

(Nadaljevanje in konec.)

Razumel sem za kaj gre. — To sem že enkrat videl. Naravno, ustrašil sem se, odskočil. Ženska je glasno, zateglo zastokala. Iz njenih oči, izbuljenih, kakor da zdaj pa zdaj šinejo iz duplin, so brizgnile solze in potekle po rudečem, napetem licu.

To me je vrnilo k nji in odložil torbo, čajnik in kotlič, sem jo položil na hrbet. Hotel sem ji skriti nogo v kolenih, a ona me je sunila, udarila me z rokami po licu in prsih in nato se obrnila in, kakor mačka, kričoč, sopihajoč, psujoč, odšla po štirih dalje v grmovje.

— Razbojnik, zlodej ...

Roke so popustile in padla je. Zarila se je z obrazom v zemljo in zopet je zastokala. Grgrajoča je stegnila noge.

V ognju razburjenja sem se naglo spomnil vsega, kar sem znal o tej stvari. Obrnil sem jo na hrbet, skril ji noge — že se je namreč pokazal mehur.

— Leži, sedaj boš rodila ...

Zbežim k morju, zasučem ro-kave in umijem roke ter se takoj vrnem in postanem babica.

Ženska se je zvijala kakor brezova skorja v ognju, udarjala z rokami okrog sebe po sem-

lji, trgala uvelo travo, hotela si jo mašiti v usta, obsipavala je z zemljo svoje strašno, nečloveško lice, s katerega je gledalo dvoje divjih, okrvavljenih oči.

Ali že se je predrl mehur in se pokazala glavica — moral sem ovirati krčenje nog, pomagati otroku, paziti, da si ne zamahi s travo svoja zakrivljena in od bolečin razgrizena usta ...

Psovala sva se medsebojno — ona skozi zobe, a jaz — istotako neslišno. Ona — valed bolečin in morda od sramu, a jaz — valed razburjenja in sočustvovanja do nje.

— Gospod — sikne. Modre ustnice se ji zapenijo, a iz oči neprestano teko obilne solze valed bolečin matere in celo njeno telo se vije in je vse razdeljeno na dvoje.

— Odidi, ... zlodej ...

S slabimi, skrčenimi rokami me neprestano suje stran, a jaz, tolašč jo, govorim:

— Neumnica, rodi hitreje, rodi ...

Silno mi je žal in zdi se, da so njene solze brizgnile v moje oči, arce je objela tuga, hotel bi, da kričim in kričim:

— No, hitreje! ...

In evo ... — na rokah imam človeka — rdeč je ves čeravno skozi solze, vendar vidim — ves je rdeč in že je nezadovoljen s svetom, suje, kriči in vpije iz vsega grla, čeravno je še privezan k materi. Oči ima modre,

nos je smešno pritisnjen na rdeče, prignjeno lice, ustnice se gibljejo.

— Ja — a ... ja — a ...

Tako je nemiren in samo gleda, kako bi se mi izvil iz rok; a jaz klečim, gledam ga in se smejem — zelo sem radosten, da ga vidim. In pozabljam kaj treba storiti ...

— Odreži ... — tiho zašepeta mati z zaprtimi očmi. Obraz ji je upadel in izgleda kakor zemlja, kakor mrtvec, a posinele ustnice se komaj pregibljejo.

— Z nožičem ... prereži ...

Nož so mi ukradli v baraki in zato popek prosto pregriznem. Dete kriči z orlovskim basom, a mati se smehlja. Vidim, kako prelepo blešče in gore njene globoke oči z modrim plamenom — roka išče po krilu, išče žep, a okrvavljene, izgrizene ustnice mrmrajo.

— Glej trak ... v žepu je ... treba zvezati popek ...

Vzamem trak in privežem, a ona se vedno bolj smehlja in to tako lepo in sladko, da skoro o-slepim od tega smehljaja.

— Počivaj, grem, da ga okop-ljem.

Ona pa nemirna, godrnja: — Pazi — počasi ...